

Report recenzenta pracy doktorskiej

Tytuł: *Evolution of the Economic and Monetary Union functioning in the light of optimum currency area theory and consequences of its decomposition*

(tłum. Ewolucja funkcjonowania unii gospodarczej i walutowej w świetle teorii optymalnego obszaru walutowego i konsekwencji jej rozpadu)

Kandydat: p. Agnieszka Szczypińska

1. Główny wkład pracy doktorskiej:

Rozprawa p. Szczypińskiej analizuje funkcjonowanie Europejskiej Unii Gospodarczej i Walutowej w ramach konwergencji nominalnej i realnej oraz jest próbą przewidywania skutków rozpadu Unii Europejskiej (UE). Ciekawostką w podejściu pani Szczypińskiej jest to, że jej badania dotyczą zarówno zmian w zakresie opieki społecznej (dla kraju opuszczającego, jak i pozostałych członków), jak również zmiany rozkładu siły głosu w Radzie UE. Rozprawa rozwija się w następujący sposób. Po pierwsze, wykorzystując dane z kilku szeregów czasowych dotyczących zmiennych makroekonomicznych, ocenia konwergencję nominalną i realną w Unii Europejskiej. Po drugie, korzystając z modelu oligopolu, bada skutki rozpadu UE. Analiza rozważa dwa alternatywne scenariusze: 1) kraj opuszczający ma własną walutę, a handel może odbywać się w ramach unii celnej, preferencyjnej umowy handlowej lub w ramach przepisów Światowej Organizacji Handlu; 2) kraj opuszczający należy do strefy euro i zamierza z powrotem przyjąć swoją walutę krajową: w takim przypadku analiza zostaje rozszerzona o uwzględnienie roli kursu walutowego. Wreszcie, korzystając z narzędzi z teorii gier kooperacyjnych, ocenia konsekwencje rozpadu UE w kontekście rozkładu siły głosu w Radzie, analizując powstawanie potencjalnych koalicji reprezentujących wspólne interesy w poszczególnych głosowaniach (np. Budżet UE i zasady egzekwowania).

Główne wyniki rozprawy są następujące. Przeprowadzona wieloetapowa analiza (rozdział 3) dowodzi, że trwałe spełnienie zarówno nominalnych, jak i realnych kryteriów konwergencji wśród krajów strefy euro jest dalekie od zadowalającego. Z danych wynika, że nastąpiła zarówno synchronizacja cykli koniunkturalnych, jak i korelacja komponentów cyklicznych. Niemniej jednak pierwsze dwie dekady przyjęcia euro i kryzys finansowy 2008/2009 pokazały, że państwa członkowskie wspólnej waluty mają znaczne rozbieżności w swoich strukturach gospodarczych, a kraje UE często doświadczają braku równowagi makroekonomicznej.

Analiza wycofania (z Unii) pod kątem wpływu na wymianę handlową (rozdział 4.2.1) wskazuje, że kraj wychodzący ze struktur, który używa już własnej waluty, odczuwa spadek dobrobytu zarówno w przypadku twardego wyjścia, tj. bez porozumienia (a więc na zasadach Światowej Organizacji Handlu) oraz w ramach miękkiego wyjścia, czyli porozumienia osiągniętego w zakresie jednostronnej liberalizacji handlu między krajem wychodzącym ze struktur a UE (co prowadzi do nałożenia taryf celnych **niższej niż w przypadku Światowej Organizacji Handlu**) (uwaga tłumacza: stwierdzenie nie jest jasne w oryginale recenzji). Jeśli wyjście ze struktur UE pociąga za sobą również powrót do własnej waluty kraju, wpływ kursu walutowego wzmocni negatywny wpływ

na dobrobyt, który wcześniej stwierdzono, zwłaszcza w przypadku początkowej deprecjacji państwowej waluty.

Biorąc pod uwagę przypadek Brexitu, analiza rozkładu siły w Radzie UE (rozdział 4.2.2) pokazuje, że wycofanie się wpłynie na politykę europejską, decyzje gospodarcze i relatywną siłę państw członkowskich UE. Wycofanie się dużego kraju sprawi, że pozostałe duże kraje zdobędą większą władzę / siłę. Wycofanie się, podobnie jak Brexit, wpływa również na podział siły między państwami członkowskimi w ramach koalicji, które mogą powstać w Radzie UE. Zmiany te z dużym prawdopodobieństwem wpłyną na politykę UE, w szczególności dlatego, że z analizy wynika, że kraje spoza strefy euro będą miały mniejszą zdolność do budowania mniejszości blokującej.

2. Jakość naukowa pracy

Niniejsza rozprawa analizuje temat, który bieżące wydarzenia udowodniły za niezwykle istotny. Owe badania są na czasie ze względu na ich konsekwencje dla konkurencji na rynkach krajowych i międzynarodowych. Rozprawa oparta jest na solidnym podejściu metodologicznym. Jej jakość naukowa jest wysoka: złożoność analizy w dużej mierze uzasadnia łączne użycie różnych narzędzi technicznych, od analizy szeregów czasowych po (kooperacyjną i niewspółpracujących) teorię gier.

3. Organizacja rozprawy

Kluczowe idee kandydatki są jasno wyrażone, co pomaga czytelnikowi podążać za jej tokiem rozumowania przez całą rozprawę. Całość jest dość dobrze zorganizowana. Mam kilka drobnych uwag, które są jedynie wyrazem mojej opinii na temat osobistych preferencji „redakcyjnych”. Po pierwsze, rozprawa podzielona jest na kilka podrozdziałów, co powoduje, że struktura tekstu jest nieco fragmentaryczna. Po drugie, na stronie 60 od razu przedstawiłbym wyniki modelu, w którym bada się wpływ wystąpienia z UE w różnych scenariuszach, zamiast robienia nagłej przerwy i wprowadzenia podsekcji dotyczącej „teorii gier kooperacyjnych”, a następnie powrotu jeszcze do modelu oligopolu. Innymi słowy, przedstawiłbym część teoretyczną „teorii gier niewspółpracujących” przed modelem oligopolu, a następnie część teoretyczną „teorii gier kooperacyjnych” przed analizą rozkładu siły głosu.

4. Szczegółowe uwagi techniczne

Uwagi ogólne

Metodologie analizy tematu są odpowiednie, a ustalenia i implikacje wyprowadzone przez kandydatkę stanowią ważny i interesujący wkład w istniejącą literaturę. W komentarzu ogólnym mam uwagę i kilka sugestii dotyczących części modelowej do dalszych prac (np. publikacja w czasopiśmie naukowym). A mianowicie, wydaje mi się, że styl odwoływania się nie jest jednolity / spójny w całej rozprawie. Sugestie są następujące. Po pierwsze, w rozprawie przypadek, w którym opuszczający kraj posiada już własną walutę (Brexit) analizowany jest jedynie z uwzględnieniem wpływu na handel międzynarodowy (nałożenie taryf celnych), ale bez uwzględnienia roli kursu walutowego (analizowanego w przypadku, gdy opuszczający kraj był członkiem strefy euro, powiedzmy Grexit). Można sprzeciwić się temu, że w przypadku Brexitu zarówno umowa handlowa, jak i

taryfy celne oraz elementy kursu walutowego mogą odegrać istotną rolę w analizie skutków wycofania się. Dlatego proponuję kandydatce zbudować w przyszłości ogólny model uwzględniający oba aspekty, a następnie przedstawić dwa przypadki opisane w rozprawie jako przypadki szczególne. Po drugie, dla przyszłych badań warto przeanalizować wpływ nie tylko na handel, ale także na rynki kapitałowe (finansowe). Proszę się zastanowić, jak Brexit wpłynął na decyzje 1) banków i instytucji finansowych, przenoszących się z Londynu do innych miast w UE; oraz 2) firmy, które rozważają przeniesienie swojej działalności (a tym samym inwestowanie) w obrębie UE.

Uwagi szczególne:

Strona 13, wiersz od czterech do ostatniego: literówka: „Thββe”

Strona 17, druga do czwartej linii: jest wzmianka:

“adjustments to asymmetric shocks take place in the real sector if the alternative adjustment mechanisms are not effective enough.”

(tłum. „Dostosowania do szoków asymetrycznych mają miejsce w sektorze realnym, jeśli alternatywne mechanizmy dostosowawcze nie są wystarczająco skuteczne”.)

Dla typowego, ogólnego czytelnika może być przydatne przedstawienie (nawet w nawiasach) co najmniej jednego z tych mechanizmów jako ogólny przykład.

Strona 18: odniesienie „Torój” w drugiej linii ostatniego akapitu powinno brzmieć „Torój (2017) i usunięte po “reaction to the economic shocks” (tłum. „reakcji na wstrząsy gospodarcze”).

Strona 19: Zazwyczaj, gdy podaje się zewnętrzne źródło danych liczbowych, należy podać również rok odniesienia. Ponadto w bibliografii należy zamieścić odniesienie „Sentix”.

Strona 19, wiersze 8–9: „Klauzula wyjścia (art. 50) przewidziana w (Traktacie lizbońskim, 2007) dla...”. Należy dostosować sposób odniesienia.

Strona 29: styl odwołań wydaje się niejednorodny na tej stronie.

Strona 30, pierwsze dwa wiersze: można przeczytać, że „ $A_{k,EA}$ analogicznie opisuje udział sektora k w strukturze PKB strefy euro”. Nie jestem ekspertem w analizie empirycznej, dlatego jako zwykły czytelnik nie mogę uchwycić z opisu udziału, jeśli sektor k w EA jest obliczany jako prosta lub średnia ważona udziału tego sektora dla krajów strefy euro.

Stron 44-49: Przeniósłbym formalny opis gier niewspółpracujących w podrozdziale IV.I.I (w istocie tytuł brzmi “Non-cooperative game theory” (tłum. „Teoria gier niewspółpracujących”) i rozpoczął podrozdział IV.I.I.I zdaniem

“The Courtnot model, in the form of an aggregative game, can be used to analyze international trade under oligopolistic competition to derive the optimal trade policy (Corchon, 2001). We adjust this approach to the EU environment and use it to analyze a withdrawal from the EU”

(tłum. „Model Courtnota, w formie gry zagregowanej, może być wykorzystany do analizy handlu międzynarodowego w warunkach konkurencji oligopolistycznej w celu ustalenia optymalnej polityki handlowej (Corchon, 2001). Dostosowujemy to podejście do otoczenia UE i wykorzystujemy je do analizy wyjścia z UE ”)

na początku strony 49.

Strona 46: zrewiduj formalną definicję najlepszej odpowiedzi **z powodu literówki na stronie** (uwaga tłumacza: wydaje mi się, że powinny być: w górnej części strony, na górze strony. Wydaje mi się, że mamy to do czynienia z literówką w oryginalnym tekście recenzji), wydaje mi się, że po prawej stronie nierówności znajduje się literówka.

Strona 46: pod koniec strony, w ostatnim akapicie można przeczytać

“The Courtnot model helps us to derive the optimal trade policy under oligopolistic competition. It describes a market with a limited number of firms and homogeneous good.”

(tłum. „Model Courtnot pomaga nam wyprowadzić optymalną politykę handlową w warunkach konkurencji oligopolistycznej. Opisuje rynek z ograniczoną liczbą firm i jednorodnym dobrem ”.)

Jeżeli celem podrozdziału jest przedstawienie ogólnego opisu teorii gier niewspółpracujących oraz, jako szczególnego przykładu, modelu Courtnota, opis ten jest nieco niedoskonały, ponieważ model Courtnota może również uwzględniać towary zróżnicowane. Należy sprecyzować, że w proponowanych ramach pracy przyjęto towar jednorodny.

Strona 49: W opisie modelu można przeczytać

“Under the assumptions of an oligopoly the product is homogeneous and the markets are segmented.”

(tłum. „Przy założeniach oligopolu produkt jest jednorodny, a rynki są podzielone”.)

Ponownie chciałbym podkreślić, że te założenia są ważne dla konkretnego zastosowanego tutaj modelu. Zamieniłbym to zdanie na coś takiego:

“In the present context, it is assumed an oligopoly with homogeneous products and segmented markets”

(tłum. „W obecnym kontekście zakłada się oligopol obejmujący produkty jednorodne i rynki podzielone na segmenty”)

lub podobne.

Strona 50: Zakładam, że istnieje pewien rodzaj wyrażania nadwyżki konsumenta na każdym rynku. Zapisana w dzisiejszy sposób, nadwyżka konsumenta na jednym rynku zależy od ogólnej (światowej)

konsumpcji, X ; jednak uważam, że powinno to zależeć tylko od konsumpcji na rynku, na którym są konsumenci, x_H .

Strony 54-55: kilka kwestii związanych z notacją. $c_i^1 c_i^2 c_k^1 c_k^2$ nie są zdefiniowane. Zakładam, że jest to pierwsza pochodna funkcji kosztu. Dla spójności, zakładając, że pierwsza pochodna funkcji popytu jest oznaczona liczbą pierwszą. Zrobiłbym to samo dla kosztów, czyli $c_i'^1 c_i'^2 c_k'^1 c_k'^2$. Ponadto, jeśli się nie mylę, koszt produkcji dla firmy jest identyczny, niezależnie od tego, gdzie towary są sprzedawane. Dlatego wierzchołki 1 i 2 można uznać za zbędne.

Podobnie $\prod_i^1 \prod_i^2 \prod_k^1 \prod_k^2$ nie są zdefiniowane. Mogłem wywnioskować z tekstu, ale warto byłoby podać definicję wcześniej. Ponadto, proszę sprawdzić wyrażenie $\prod_k^2$ na stronie 55: wydaje mi się, że ostatni wyraz powinien mieć postać $ec_k^2(z_{1k}, z_{2k})$ (lub na końcu wyrażenia brakuje nawiasu).

Strona 57: dwa wiersze przed piątym wyśrodkowanym równaniem, literówka: „marinal” → „marginal” (tłum. „marginalny”).

Strona 60: czwarty wiersz w podrozdziale IV.I.II, literówka: „coallitions” → „coalitions” (tłum. „koalicje”).

Strona 62: wydaje mi się, że w siedemnastym wierszu jest literówka, $\sum_{i=1}^n g_i < q \leq \sum_{i=1}^n g_i \rightarrow g_1 < q \leq \sum_{i=1}^n g_i$.

Strona 62: moim zdaniem brakuje jednoznacznej definicji L . Może to prowadzić do pewnych mylących interpretacji na kolejnych stronach.

Strona 73: interesującym rozszerzeniem modelu o kurs wymiany byłoby uwzględnienie różnych kursów wymiany między krajem opuszczającym struktury UE, resztą świata i UE.

Strona 81: ostatnie trzy wiersze wydają się być zbędne w podrozdziale wyjaśniającym podstawowe pojęcia teorii gier kooperacyjnych.

Strona 85: być może w przyszłych pracach interesujące może być uwzględnienie koalicji również opartych na kryteriach geograficznych (tj. północna, śródziemnomorska, wschodnia, powszechnie obserwowane w debatach publicznych)

Strona 87: zdanie przed tabelą 3 brzmi:

“They do not have however enough power to win this kind of voting but they can block it together with countries reporting macroeconomic imbalances.”

(tłum. „[one] [n]ie mają jednak wystarczającej siły, aby wygrać tego rodzaju głosowanie, ale mogą je zablokować razem z krajami zgłaszającymi brak równowagi makroekonomicznej”.)

Jednak podmiot „One” wydaje się odnosić do krajów z nierównowagą makroekonomiczną w poprzednim zdaniu. W takim przypadku zdanie nie ma sensu. Proszę się temu przyjrzeć.

Strona 89: w piątym wierszu „Podsumowania” wspomniane jest słowo „artykuł”. Powinno zostać zmienione / poprawione.

Strony 89-98: Podsumowanie IV.III i Konkluzje V mają część tekstu niezwykle podobną i dlatego wydaje się, że dwukrotnie czyta się dokładnie to samo w krótkim okresie czasu. Wydaje mi się, że jedną z dwóch sekcji (powiedziałbym, że Konkluzje) można by przedstawić w bardziej syntetyczny sposób.

Ostateczna rekomendacja:

Rozprawa pani Szczypińskiej zaowocowała kilkoma interesującymi wynikami badawczymi, dzięki czemu może zostać dopuszczona do egzaminu końcowego. Jeśli chodzi o kolejne etapy działalności naukowej kandydatki, tj. publikacji artykułów z jej rozprawy, uważam, że po odpowiednim redagowaniu przed każdym zgłoszeniem można wyprowadzić dwa artykuły, jeden z międzynarodowej analizy oligopolu oraz drugi z analizy dystrybucji siły głosu. Rozprawa stanowi istotny wkład w dziedzinę badawczą dyscyplin ekonomia i finanse, dlatego spełnia wymogi ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym i może zostać przyjęta jako rozprawa doktorska do obrony publicznej.

X Praca doktorska **jest dopuszczana** do egzaminu końcowego.

· Praca doktorska **nie jest dopuszczana** do egzaminu końcowego. Zaleca się odroczenie.

Wnioskowane znaczące uzupełnienia / poprawki:

Żadne .....

Recenzent: Domenico Buccella

Podpis:

Data: 1 lipca 2020 r

Tłumaczył mgr Bartosz Kraszewski, CNJO SGH